

Kristdemokratiska valframgångar

En fallstudie om strategi, utbud och efterfråga

Abstract

This qualitative study aims to explain the electoral success of the Christian Democrats in Sweden. The electoral success of the Christian Democrats raises a question about what the possible, underlying causes of the electoral results could be. The question that this study aims to answer is therefore “How can the electoral success of the Christian Democrats in the election of 2018 be explained?” To answer this question, a theory regarding the strategic actions of a political party on three arenas by Gunnar Sjöblom is used to explain and answer the question.

The thesis consists of a case study which is used as the method. The study analyses the actions of the Christian Democrats but in addition to that it also analyses the Swedish voters. The analysis of Swedish voters offers another layer of perspective. The analysis will tell what the Swedish voters requested in regards of political issues and if the Christian Democrats could meet those requests. The study shows that the Christian Democrats made strategic actions in the parliamentary arena and the electoral arena and could in some aspects also meet the demand of the voters.

Nyckelord: Kristdemokraterna, val, Ebba Busch Thor, väljare, parti, arena, valfråga

Antal ord: 9653

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Studiens relevans.....	2
2	Teori	3
2.1	Introduktion.....	3
2.2	De tre arenorna.....	4
2.2.1	Parlamentariska arenan.....	4
2.2.2	Partiinterna arenan.....	5
2.2.3	Väljararenan.....	6
2.3	Tidigare forskning.....	7
3	Metod och material	9
3.1	Fallstudie.....	9
3.2	Material.....	10
4	Analys och empiri	12
4.1	Introduktion.....	12
4.1.1	Parlamentariska arenan.....	12
4.1.2	Partiinterna arenan.....	14
4.1.3	Väljararenan.....	16
4.2	Väljarnas perspektiv.....	19
4.2.1	Den svenska väljarkåren.....	19
4.2.2	Den kristdemokratiska väljarkåren.....	21
5	Diskussion och slutsats	23
6	Avslut och framtida forskning	26
7	Referenser	27

1 Inledning

Valrörelsen 2018 inleddes med låga, dystra siffror i opinionsmätningarna för Kristdemokraterna. I maj 2018 visade Statistiska Centralbyråns (SCB) mätningar att Kristdemokraterna låg nere på 2,9 procent. Längre in mot sommaren hade siffrorna stigit något men var fortfarande alldeles för låga för att partiet skulle känna sig trygga nog om en plats i riksdagen. Med bara några dagar kvar till valet fortsatte siffrorna att stiga för partiet och mellan slutet av augusti och början av september landade Kristdemokraterna för första gången över fyraprocentsspärren på 5,9 procent (Demoskop, september 2018).

Trots de senaste opinionsmätningarna handlade mycket om valet fortfarande om att vinna eller försvinna för Kristdemokraterna. Det skulle dock visa sig att de senaste siffrorna inte bara gällde i opinionsmätningarna utan de skulle hålla ända fram till valdagen. Den 9 september 2018 var det dags för de svenska väljarna att rösta och deltagandet i det här valet skulle uppnå den högsta siffran sedan 1985 (SCB, 2020). När valstugorna hade stängt och rösterna hade räknats gick det att konstatera att Kristdemokraternas valresultat landade på 6,32 procent och var därmed fortfarande ett parti att räkna med i riksdagen (Valmyndigheten, 2018). Valresultatet var Kristdemokraternas bästa resultat på länge och både medier och Kristdemokraterna själva benämnde valet som en succé (Kristdemokraterna 2019a, s 2). Resultatet var en märkbar skillnad i jämförelse med resultatet valet 2014. Där hade partiet fått 4,57 procent av rösterna och klarade sig då precis från att åka ut ur riksdagen (Valmyndigheten, 2019). Fyra år senare gjorde Kristdemokraterna klart bättre ifrån sig trots att mycket under en lång tid talade emot dem. Att Kristdemokraternas lyckades resa sig från 2,9 procent i opinionsmätningarna till att sedan uppnå ett valresultat som benämns som en succé väcker intressanta frågor. Varför och vad var det som gjorde att Kristdemokraterna lyfte och nådde dessa framgångar i riksdagsvalet 2018?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka de bakomliggande orsakerna till Kristdemokraternas valresultat. Med hjälp av Gunnar Sjöbloms teori om tre arenor ämnar studien till att undersöka Kristdemokraternas agerande på de tre arenorna under valrörelsen 2018. Syftet är att undersöka partiets agerande och vad

partiet kunde erbjuda svenska väljare på dessa arenor och om det kan förklara partiets framgångar.

Hur ett parti väljer att agera är en aspekt som kan tillämpas för att förklara ett valresultat. En annan aspekt som kan undersökas är även väljarnas perspektiv. Därför har uppsatsen även som syfte att med hjälp av empiri undersöka vad väljarnas politiska efterfråga inför valet var 2018. Vad var viktigt för väljarna? Vilka frågor värderade dem högst? Vilka partisamarbeten ville de se? Genom att sammanföra och analysera Kristdemokraternas agerande samt politiska utbud med väljarnas efterfråga ska studien undersöka hur väl dessa stämmer överens med varandra och om detta kan förklara valutgången för partiet.

För att genomföra studien formuleras frågeställningen på följande sätt:

Hur kan Kristdemokraternas framgångar i riksdagsvalet 2018 förklaras?

1.2 Studiens relevans

Studien är av både inomvetenskaplig- och utomvetenskaplig relevans eftersom frågeställningen som uppsatsen behandlar är relaterad till det svenska riksdagsvalet. Sverige hade i det senaste riksdagsvalet ett deltagande på 87,18 procent (Valmyndigheten, 2020). Utgången i ett val blir därav något som påverkar och engagerar många människor och därför kan denna studie ur ett politiskt perspektiv vara av intresse för allmänheten (Teorell & Svensson 2007, s 18)

Den inomvetenskapliga relevansen, som är mer väsentligt än den utomvetenskapliga, strävar efter att nå kumulativitet genom att ge ett bidrag till den befintliga forskningen. Uppsatsen uppfyller detta kriterium genom att undersöka både partiets agerande samt utbud och väljarnas perspektiv och vad de efterfrågade.

2 Teori

2.1 Introduktion

Som det har beskrivits i tidigare avsnitt av uppsatsen är syftet med studien att förklara Kristdemokraternas framgångar i riksdagsvalet 2018. Vilka var de bakomliggande orsakerna som ledde till utfallet? Det finns bland annat två aspekter att undersöka när det gäller denna fråga om ett partis valframgångar. Dels vad ett parti kan erbjuda väljare när det gäller exempelvis politisk ideologi eller politiska sakfrågor, dels vad väljarna efterfrågar av ett parti som de vill bli representerade av.

Partierna och väljarna möts i en balansgång av utbud och efterfrågan. Ett parti behöver ta därför ta hänsyn till väljarnas behov eller förväntningar men samtidigt inte kompromissa för mycket med det egna partiets ståndpunkter.

Studier av väljarbeteende eller partiets agerande har förekommit under en lång tid inom statsvetenskaplig forskning. Det finns ett flertal teorier som undersöker och förklarar väljarnas beteende eller partiets agerande. Vissa teorier är exempelvis centrerade kring att partierna bland annat kan ses som en aktör och där partierna agerar för att se efter sina egna intressen (Håkansson 2005, s 62).

I denna studie kommer fokus att ligga på Kristdemokraternas agerande och vilket utbud de kunde erbjuda svenska väljare. En ytterligare aspekt i denna undersökning är att även titta på vad svenska väljare efterfrågade. Vad var viktigt för väljarna och hur väl kunde partiet bemöta väljarnas behov?

För att förklara Kristdemokraternas valresultat utgår studien från Gunnar Sjöbloms teori om tre arenor. Sjöbloms teori menar på att partier i ett flerpartisystem är strategiska aktörer som verkar för att maximera sitt parlamentariska inflytande inom beslutsfattande. För att maximera sitt parlamentariska inflytande agerar partier på tre arenor som anses vara avgörande; *den parlamentariska arenan, den partiinterna arenan och väljararenan* (Sjöblom 1968, s 43). Vad arenorna innebär och hur partier verkar inom dem kommer att förklaras vidare i kommande avsnitt.

För att undersöka efterfrågan hos de svenska väljarna kommer uppsatsen inte att utgå ifrån någon annan teori. Istället kommer empiri som har samlats in om väljarna i samband med riksdagsvalet 2018 att stå för den delen i uppsatsen.

Målsättningen är att med hjälp av teori och empiri genomföra en analys av vad väljarna önskade sig inför valet och vad Kristdemokraterna kunde erbjuda dem för att sedan se om detta möjligen kan vara en förklaring till Kristdemokraternas valresultat.

2.2 De tre arenorna

I boken *Party strategies in a multiparty system* skriver Gunnar Sjöblom (1968) att det generella målet för ett politiskt parti är att maximera sitt parlamentariska inflytande över beslutsfattande. Inflytande över beslutsfattandet ska ske i enlighet med partiets värderingar. För att uppnå detta menar Sjöblom att politiska partier agerar strategiskt på tre arenor för att uppnå detta (Hinnfors 2015, s 124). Teoretikern Anthony Downs menar att partier snarare är rationella aktörer som är ute efter att vinna ett val eftersom det ger partiet prestige och makt. Därför anpassar ett parti sin politik efter vad de tror kommer att generera en valseger. Det ultimata målet för partiet enligt Downs är således inte att vinna ett val för att kunna förverkliga det partiets politik utan prestige och makt (Downs 1957, s 28).

För att nå det generella målet skriver Sjöblom att partier agerar på *den parlamentariska arenan, den partiinterna arenan och väljararenan* (Sjöblom 1968, s 43). Hur ett parti väljer att agera på arenorna kan vara avgörande för hur väl ett parti lyckas i exempelvis ett val. Partierna arbetar hårt för att behålla sin relevans i det politiska systemet, flerpartisystem i synnerhet, eftersom ju fler partier som finns desto mer ökar konkurrensen om väljarna. Det blir svårare för ett parti att hålla sig unika i den mån att deras politik fortfarande skiljer sig tillräckligt mycket när det politiska utbudet för väljarna utökas (Oscarsson & Holmberg 2016, s 279).

Ett parti som befinner sig i ett tvåpartisystem och vinner egen majoritet har en större möjlighet att implementera eller fatta beslut i enlighet med sin egen politik. Men i ett flerpartisystem kan partier sällan anta att de uppnår en egen majoritet. Därför behöver partierna se över vad de kan göra för att uppnå ett större parlamentariskt inflytande. Ett parti bör ha i åtanke att deras sätt att agera på en arena kan få negativa konsekvenser effekter på en annan arena. Det vill säga att ett parti som väljer att agera på ett visst sätt på den parlamentariska arenan kan exempelvis få konsekvenser på den partiinterna arenan (Hinnfors 2015, s 125).

2.2.1 Parlamentariska arenan

Den parlamentariska arenan utgör den arenan där ett parti har för avsikt att agera strategiskt för att kunna utvidga sitt parlamentariska inflytande. Den

parlamentariska arenan omfattar främst parlamentet och den regeringen som har blivit utsedd av parlamentet. I den här uppsatsen kommer fokus att vara på parlamentet (Sjöblom 1968, s 250).

På den parlamentariska arenan har ett parti som delmål att försäkra sig om att kunna påverka beslutsfattandet i parlamentet vilket redan ligger nära det generella målet som ett parti har. Eftersom ett parti i ett flerpartisystem inte kan vara helt säker på att det når egen majoritet, eller för den delen ens blir tillräckligt stora, kan partiet överväga att ingå i koalitioner tillsammans med ett eller flera partier (Sjöblom 1968, s 80). Utan en majoritet i ett parlament försvåras arbetet kring beslutsfattandet och blir istället ineffektivt eftersom det blir svårt för lagförslagen att röstas igenom. Som en följd av detta kan förtroendet för det politiska systemet hos allmänheten påverkas negativt. För att undvika att en sådan situation inträffar kan partier genom att ingå i en koalition med andra partier öka chanserna till att uppnå majoritet i ett parlament. Därmed närmar sig partiet målet om att få ett större inflytande i beslutsfattandet (ibid). Att ett parti ingår i en koalition med andra partier kan i vissa fall innebära att det kan behöva kompromissa genom att exempelvis avvika från eller ge upp vissa delar av den egna politiken. Men en koalition kan många gånger vara väldigt nödvändig för ett partis relevans. Det partierna däremot behöver vara vaksamma kring är att en koalition kan ha en inverkan på väljarnas reaktioner som inte är gynnsam för partiet. Om partiet väljer att gå in i ett samarbete men kompromissar för mycket med den egna politiken kan väljare som ville lägga sin röst på partiet för dess ursprungliga politik, välja att lägga sin röst någon annanstans. Men om partiet istället är motstridiga till att kompromissa eller att samarbeta med andra kan det leda till att potentiella väljare istället inte lägger sin röst på partiet (ibid).

2.2.2 Partiinterna arenan

På den partiinterna arenan är målet främst att se till att det finns en god sammanhållning inom partiet och att partiet strävar efter att bevara den. Sammanhållningen inom partiet utgörs främst av att se till att partiet har medlemmarnas stöd (Sjöblom 1968, s 85). Det är av särskild betydelse att partiets medlemmar visar att de stödjer partiets politik och ståndpunkter. Vid beslut inom partiet är det att föredra att besluten har majoritetens stöd eftersom det har en positiv effekt på den interna sammanhållningen (Sjöblom 1968, s 85). För att uppnå det generella målet om att maximera sitt parlamentariska inflytande över beslutsfattande i parlamentet är det även viktigt att bevara den interna sammanhållningen utåt sett för både väljare och andra partier i parlamentet. Om ett parti visar på en försvagad sammanhållning internt kan det leda till att partiets trovärdighet i väljarnas ögon skadas. Utöver det att trovärdigheten hos väljarna riskerar att försvagas så kan det även påverka möjligheterna till att ingå i en koalition med andra partier. Om andra partier uppfattar att det finns en svag intern sammanhållning kan det tolkas som ett tecken på att exempelvis

partiledaren har svårigheter med att förhandla (Sjöblom 1968, s 87). En stark sammanhållning sänder ut tydliga signaler kring vad partiet står för vilket förenklar relationen till andra partier och väljare. Den partiinterna arenan har således en påverkan på både den parlamentariska arenan samt väljararenan.

En partiintern sammanhållning är även viktig för att kunna förnya eller reformera ett partis politik. För att kunna förnya politiken är det en förutsättning att det finns en hög lojalitet bland medlemmarna då det innebär en lägre risk för invändningar eller konflikter (Sjöblom 1968, s 248). Den interna sammanhållningen kan även ta sig uttryck i hur medlemmarna identifierar sig med partiet. Identifiering är enligt Sjöblom en vanlig företeelse bland politiska partier och leder många gånger till skapandet av en känsla av tillhörighet. Känslan av tillhörighet skapar i sin tur ett "vi" mot "dem"-tänk gentemot andra partier (Sjöblom 1968, s 186). Om identifiering skriver Sjöblom vidare att en partimedlem kan identifiera sig starkt med partiets ståndpunkter och ideologi. Om ett parti därför avviker från sin traditionella politiska linje kan det leda till motstånd eller protester från andra partimedlemmar. I vissa fall kan ett sådant avvikande leda till att partimedlemmarna väljer att lämna partiet och istället ge sitt stöd någon annanstans.

2.2.3 Väljararenan

På väljararenan är det primära målet för ett parti att maximera antalet erhållna röster i ett val. För att ha en chans till att erhålla väljarnas röster behöver ett parti se till att det vinner stöd i de sakfrågor som väljarna anser vara viktiga. Partiets sakfrågor behöver således stämma överens med de frågor som väljarna tycker är viktiga (Sjöblom 1968, s 206). Ett problem som kan uppstå på väljararenan är att väljarna vanligtvis består av en väldigt heterogen grupp som värderar sakfrågor olika. Det kan innebära att det uppstår svårigheter kring hur ett parti ska nå ut till samtliga väljare med sin politik. Sjöblom (1968, s 207) menar att det inte är möjligt för ett parti att uppfattas som ett attraktivt alternativ av hela väljarkåren. För att behålla sin trovärdighet är partier inte heller villiga att förändra sin ideologi över en natt för att tilltala fler väljare (Evans 2004, s 73).

Att förespråka en ståndpunkt innebär många gånger, åtminstone underförstått, att man motsätter sig en annan ståndpunkt och det sker ofta i samband med frågor som kan polarisera ett samhälle. Sjöblom menar att ett partis politiska ståndpunkter inte kan formuleras på ett sådant sätt att det blir tydligt att ett parti försöker nå ut till samtliga väljargrupper (Sjöblom 1968, s 207). En sådan formulering riskerar att leda till ett diffust och vagt politiskt budskap utan någon tydlig riktning och kan uppfattas som negativt av väljarna.

En väljarkår består mestadels av flera olika väljargrupper och ett parti kommer därför ha svårt med att få med sig samtliga väljargrupper (Evans 2004, s 74).

Därför ska partier snarare välja att rikta sig till specifika väljargrupper. Normalt sett har ett parti väljargrupper vars röster det är högst sannolikt att de kommer få i ett val. Men det finns även potentiella väljargrupper som eventuellt överväger att rösta på ett visst parti. Övriga grupper är de som troligtvis kommer att stödja andra partier eller som väljer att inte rösta överhuvudtaget. Sjöblom menar på att det är de två första kategorierna av väljargrupper ett parti ska satsa på. Att försöka anpassa sin politik till att nå ut till de övriga grupperna skulle utgöra en alltför stor risk för partiet och eventuellt även kunna leda till att de två första väljargrupperna väljer att inte längre lägga sin röst på partiet (Sjöblom 1968, s 208).

2.3 Tidigare forskning

I en artikel av Marie Demker skriver hon om Kristdemokraternas valutgång i riksdagsvalet 2014. Demker gör en analys med hjälp av Gunnar Sjöbloms teori om tre arenor för att undersöka valutgången och vilken roll och påverkan partiet har inom svensk politik. I artikeln skriver Demker om hur partiet på väljararenan troligtvis kunde hålla sig kvar i riksdagen tack vare den andel väljare som hade bytt parti från Moderaterna till Kristdemokraterna (Demker 2015, s 250). Enligt Demker hade partiet tidigare haft svårigheter med att intressera väljare för sin politik och att det hade varit ett problem för partiet ända sedan det bildades 1964. Detta förändrades dock när Kristdemokraterna gick med i Alliansen 2006. I valet 2014 strömmade Moderatväljare över till Kristdemokraterna i ett försök att säkra en alliansregering men det var förmodligen inte den enda orsaken. Bytet från Moderaterna till Kristdemokraterna kunde också ha att göra med ideologisk identifiering. Väljare som tidigare hade röstat på Moderaterna upplevde att partiet började förflytta sig mot en mer liberal hållning till skillnad från Kristdemokraterna som hade intagit en alltmer konservativ ställning (Demker 2015, s 251).

På den parlamentariska arenan analyserar Demker Kristdemokraternas parlamentariska resa och vad partiet fokuserade på då i och med att de var i regeringsställning. Demker fann att trots att Kristdemokraterna hade ansvar för socialdepartementet försökte partiet sig på inflytande inom andra områden också. Under perioden 2013/2014 skickade Kristdemokraterna in 259 motioner men endast 58 av dessa, cirka en tredjedel, behandlades i Social- eller Socialförsäkringsutskottet vilket enligt Demker tyder på att partiet försökte utvidga sitt inflytande över andra områden (Demker 2015, s 253).

På den partiinterna arenan skriver Demker att sammanhållningen utmanades av inre konflikter och att det pågick en ledarstrid i partiet mellan dåvarande gruppledaren Mats Odell och Göran Hägglund, dåvarande partiledare. Detta

skedde under ett extrainsatt Riksting, Kristdemokraternas högsta beslutande organ. Mats Odell stod för en mer konservativ inriktning och ville se det implementeras i partiet men det var Göran Hägglund som gick segrande ur den striden och fortsatte som partiledare (Demker 2015, s 256).

Demker diskuterar vidare kring vilken roll Kristdemokraterna besitter inom den svenska politiken. Partiet representerar enligt henne en unik inriktning i svensk kontext och har samtidigt utmaningar de kommer möta och behöver därför arbeta mot att förankra sig och finna sin plats inom den svenska politiken (Demker 2015, s 257). Marie Demkers studie om Kristdemokraterna kommer med intressanta analyser men främst ur partiets perspektiv. I denna uppsats är avsikten däremot att även få med väljarkårens perspektiv och på sätt förhoppningsvis få en tydligare bild av Kristdemokraternas roll i den svenska politiken. Genom att inkludera väljarnas perspektiv kan en tydligare uppfattning av hur väl Kristdemokraterna politik och agerande passar i den svenska politiken.

3 Metod och material

I detta kapitel följer en beskrivning av vilken metod som kommer att tillämpas i studien. Valet av metod i en studie har en central roll i forskningen eftersom det är väsentligt att finna ett lämpligt tillvägagångssätt som författaren kan använda sig av för att granska det material som ligger till grund för studiens analys.

3.1 Fallstudie

Metoden som kommer att tillämpas i undersökningen är en kvalitativ fallstudie. I denna uppsats är det ett enda fall som kommer att utgöra studiens fokus där det vidare görs en orsaksanalys av fallet. En orsaksanalys strävar efter att ange vilka orsaker det är som ligger bakom det som har inträffat och visa på att det finns ett kausalt samband mellan orsak och verkan (Teorell & Svensson 2007, s 27). Det innebär i förhållande till uppsatsen att studien fokuserar på att förklara vilka orsaker det är som ligger bakom Kristdemokraternas framgångar i riksdagsvalet 2018. En sådan studie gör det möjligt att gå in på djupet av en händelse eftersom det finns mycket information att tillgå och därav blir det även en intensiv studie (Teorell & Svensson 2007, s 267).

Studien är inte komparativ eftersom flera politiska partier inte kommer att jämföras med varandra. Studien har heller inte för avsikt att göra en extensiv studie där flera fall ingår.

Definitionerna av vad en fallstudie innebär kan vara flera. Enligt Alan Bryman innebär den grundläggande formen av en fallstudie en detaljerad och intensiv studie av ett fall (Bryman 2008, s 73). En fallstudie kan innebära att det är en kvalitativ metod som innefattar en klinisk studie med forskare ute på fält som observerar deltagare. Den mest förekommande definitionen av en fallstudie är den som menar att en fallstudie är en undersökning där fokus ligger på att analysera en händelse eller ett fenomen på djupet vilket går hand i hand med Brymans definition (Gerring 2004, s 342).

Den amerikanske statsvetaren John Gerring förtydligar och specificerar däremot definitionen ytterligare och skriver att en fallstudie kan beskrivas på följande sätt: "*An intensive study of a single unit for the purpose of understanding a larger class of (similar) unit.* (Gerring 2004, s 342). Genom att förtydliga fallstudiens benägenhet till att kunna generalisera stärker det trovärdigheten kring fallstudien som en samhällsvetenskaplig metod. Fallstudien har kritiserats just för

sin (o)förmåga att generalisera och brist på representativitet. Det kritikerna ifrågasätter är huruvida en kvalitativ studie med exempelvis ett enda fall ska kunna leda till generaliserbarhet (Bryman 2008, s 369).

Vissa forskare inom kvalitativ forskning med fallstudier som fokus motsätter sig kritiken och menar på att det visst är möjligt att generalisera fallstudier, genom exempelvis komparativa studier. I de fall där det inte rör sig om komparativa fallstudier så ska resultatet av fallstudier eller annan kvalitativ forskning enligt forskare generaliseras till teorin (ibid). Det innebär att analytiskt generalisera resultaten till en teori och lyfta fram allmängiltiga aspekter som även kan förväntas säga något om liknande fall. Resultaten ska således generaliseras till teorin men generaliseringen kan inte ske automatiskt. Teorin måste prövas gång på gång genom att resultaten upprepas (Esaiasson et al. 2017, s 159–161). För att kunna generalisera få eller enstaka fall är det enligt författarna viktigt att ha en tillräckligt generell frågeställning i kombination med flertalet likvärdiga fall (Esaiasson et al. 2017, s 165).

I denna uppsats är frågeställningen “Hur kan Kristdemokraternas framgångar i riksdagsvalet 2018 förklaras?” specificerad men kan omformuleras och därefter tillämpas i liknande fall där exempelvis valresultatet för andra partier kan studeras.

3.2 Material

För att genomföra denna studie och förklara Kristdemokraternas valframgångar har material från diverse källor samlats in. Syftet med uppsatsen är att analysera de bakomliggande orsakerna till Kristdemokraternas resultat. Som det har nämnts tidigare har studien för avsikt att undersöka Kristdemokraternas agerande på de tre arenorna men även vad svenska väljare efterfrågade.

En kombination av material har använts för att analysera både partiet och väljarna. För att undersöka Kristdemokraterna har mycket av partiets eget material använts. Det är bland annat handlingar från Rikstinget men även andra rapporter och dokument som behandlar politiska frågor. Tal som har hållits av partiledare har använts för att kunna bilda en uppfattning om vad det är partiet vill framhäva och fokusera på. Utöver partiets eget material har även tidningsartiklar från olika mediehus som SVT och Sveriges Radio använts men även artiklar från icke-statliga mediehus förekommer i uppsatsen för att få en större bredd.

Undersökningar från bland annat Novus, Statistiska centralbyrån (SCB) och VALU har använts för att få en överblick av de olika opinions- och väljarsiffrorna som har förekommit under valrörelsen och självaste valdagen.

För att undersöka efterfrågan hos den svenska väljarkåren har rapporter som är publicerade både före och efter valdagen använts för att skapa en förståelse av vad väljarna ville ha. Rapporterna är utfärdade av bland annat Umeå Universitet, Mittuniversitetet och Göteborgs universitet. Mycket av den empiri som används i studien är publicerad mellan januari och september 2018 och har inhämtats från just den specifika perioden för att det ska ligga så nära i tiden som möjligt till valdagen. Undantaget är vissa rapporter som har publicerats efter valet och handlingarna från Kristdemokraternas Riksting som hölls i oktober 2017.

Materialet i den här studien används för att försöka ge en förklaring till Kristdemokraternas valresultat 2018. Men i samband med att det presenterade materialet har valts ut för att användas i den här uppsatsen är det viktigt att ha i åtanke att detta är ett urval och därför endast en förenkling av verkligheten. Teorell & Svensson (2007, 36) skriver att det är viktigt att vara medveten om att empiri inte representerar hela den komplexa verkligheten.

4 Analys och empiri

4.1 Introduktion

I det här avsnittet kommer analysen av uppsatsen att ta sin början. Eftersom studien har som syfte att undersöka Kristdemokraternas agerande på arenorna, deras utbud och väljarnas efterfråga kommer analysen att utgöras av två delar. Den första delen av analysen har sitt fokus på partiet medan den andra delen fokuserar på väljarna. På respektive arena redogörs det för hur Kristdemokraterna har agerat för att på så sätt visa vad de kunde erbjuda de svenska väljarna. I analysens andra del avser uppsatsen att redogöra för vad väljarna efterfrågade inför riksdagsvalet. För att se huruvida Kristdemokraternas utbud överensstämde med väljarnas efterfråga kommer de två delarna att diskuteras i uppsatsens avsnitt för diskussion. Med hjälp av Gunnar Sjöbloms teori är målsättningen att ta reda på om Kristdemokraterna agerade på ett sätt som väljarna efterfrågade och om detta därmed kan förklara Kristdemokraternas succéval.

4.1.1 Parlamentariska arenan

Kristdemokraterna är ett relativt litet riksdagsparti. Att ingå i en koalition med andra partier är därför ingenting främmande för partiet. Redan 1985 gick Kristdemokraterna till val tillsammans med Centerpartiet för att öka sina chanser till att komma in i riksdagen och parlamentariskt inflytande. Genom samarbetet med Centerpartiet lyckades partiet erhålla ett mandat i riksdagen efter valet (Hjorth Attefall 2004, s 69). 2004 bildades Alliansen och de nämnda partierna gick ut med gemensamma valmanifest bland annat 2006 och 2010. Kristdemokraterna erhöll efter båda valen tre ministerposter i en alliansregering. Allianssamarbetet har således möjliggjort det för Kristdemokraterna att nå ett parlamentariskt inflytande i riksdagen och vara en del av beslutsfattandet (Kristdemokraterna, u.å).

Riksdagsvalet 2018 var inget undantag för samarbeten och koalitioner. Redan under Kristdemokraternas Riksting som hölls i oktober 2017 förtydligades detta när partimedlemmar genom en motion yrkade på att Kristdemokraterna skulle sträva efter att bilda en alliansregering. Motionen ansågs däremot redan vara besvarad av Rikstinget vilket indikerar på att arbetet för en alliansregering redan var igång (Kristdemokraterna 2017a, s 38).

Tiden innan och under valrörelsen 2018 var tuff för Kristdemokraterna som ständigt låg farligt nära fyraprocentsspärren i opinionsmätningarna. I vissa mätningar befann sig partiet nere på siffror så låga som 2,9 procent i maj månad (SCB, 2018). För att förhindra att partiet åkte ur riksdagen och istället säkra en alliansregering under nästa mandatperiod samarbetade Kristdemokraterna tillsammans med Alliansen även inför detta val. I ett gemensamt valmanifest, en s k reformagenda, gjorde Alliansen det klart att de ville se ett regeringsskifte och uttryckte att Sverige var i behov av en alliansregering (Alliansen 2018a, s 2). Även om Kristdemokraterna och Alliansen inte var överens om samtliga politiska ståndpunkter visade de på flera håll en samarbetsvilja och gjorde gemensamma uttalanden och framträdanden. Bland annat i april 2018 där Alliansen presenterade ett nytt förslag där de tillsammans lovade att de skulle införa hårdare straff för våldtäkt eftersom de ansåg att de befintliga straffen inte var tillräckligt hårda. Kristdemokraternas rättspolitiska talesperson Andreas Carlsson uttalade sig i en intervju med Aftonbladet tillsammans med de övriga partiernas rättspolitiska talespersoner om vikten av att införa hårdare bestraffning för våldtäkt (Aftonbladet, 2018). Även under Almedalsveckan visade Kristdemokraterna upp en enad front tillsammans med övriga allianspartier där de höll en gemensam pressträff. Där presenterade de en del av den reformagendan som skulle komma att offentliggöras inför valet (SVT, 2018).

I den gemensamma reformagendan som Alliansen presenterade tillsammans redogjorde de för fem punkter som de ville satsa på:

- Jobb, företag och integration
- Skola och utbildning
- Hälso- och sjukvård
- Klimat och miljö
- Trygghet, lag och ordning

Samtliga fem punkter innehåller en beskrivning samt delmål som förklarar vad Alliansen vill genomföra och åstadkomma inom dessa områden (Alliansen 2018a, s 4 – 18).

Kristdemokraternas agerande på den parlamentariska arenan visade sig inte endast genom partiets gemensamma framträdanden med Alliansen eller genom reformagendan. Även under partiets egna framträdanden gjorde Kristdemokraterna det tydligt för väljarna att ett allianssamarbete var högst aktuellt och att Kristdemokraterna definitivt behövdes för att en alliansregering skulle bli en verklighet. Den 6 juli 2018 höll Ebba Busch Thor sitt tal under

Almedalsveckan på Visby och klargjorde att hon ville ha en koalitionsregering med alliansen. Partiledaren proklamerade tydligt att en röst på Kristdemokraterna skulle innebära ett regeringsskifte och positionerade sig tydligt tillsammans med de borgerliga. Busch Thor fortsatte sedan vidare med att tillägga att det däremot inte skulle kunna bli någon regering med alliansen i spetsen om inte Kristdemokraterna fanns med (Busch Thor, 2018a). På så sätt fastställde partiledaren att hon och hennes parti vill ingå i en koalitionsregering med Alliansen.

En av de större utmaningarna inför valet gällde gåtan kring regeringsbildning. Enligt opinionsundersökningarna var det mycket som pekade på att regeringsfrågan skulle bli en komplicerad process då varken det rödgröna blocket eller Alliansen såg ut att få en egen majoritet (Bergman, Hellström, Sandström 2018, s 21). I en undersökning som gjordes av Umeå Universitet fick riksdagspartierna partiledningar frågan om vilka partier de kunde tänka sig att bilda regering med. När det gällde att regera tillsammans med de rödgröna svarade Kristdemokraterna nej. Partiet svarade ja till att regera med Alliansen även om det skulle innebära att det blev nödvändigt med ett passivt stöd av Sverigedemokraterna. Beträffande en blocköverskridande regering gav Kristdemokraterna inga kommentarer kring (Bergman, Hellström, Sandström 2018, s 16).

Under Kristdemokraternas Riksting som hölls i oktober 2017 föreslogs en motion om att Kristdemokraterna skulle arbeta för att uppnå en överenskommelse med Sverigedemokraterna som stödparti utanför regeringen för att släppa fram en borgerlig regering (Kristdemokraterna 2017a, s 38). Motionen avslogs av Rikstinget men partistyrelsen betonade att samtliga partier eller riksdagsledamöter var välkomna till att rösta på Alliansens eller Kristdemokraternas förslag, oavsett vilket parti de tillhör (Kristdemokraterna 2017a, s 39). Även i medierna var Ebba Busch Thor tydlig med att inget samarbete med Sverigedemokraterna i regeringsställning fanns med på agendan (Göteborgsposten, 2018). På så sätt visade Kristdemokraterna också att de endast ville regera med allianspartierna.

4.1.2 Partiinterna arenan

På den partiinterna arenan upplevde Kristdemokraterna en överlag god sammanhållning mellan partimedlemmarna och ledningen. Enligt den egna valutvärderingen som gjordes efter valet visade resultatet att majoriteten av frågorna som partiet hade drivit under valet hade haft ett stort stöd bland medlemmarna (Kristdemokraterna 2019a, s 19). Efter år av interna konflikter menar partiet på att det hade växt fram en enighet under valrörelsen. Trots detta var det ändå två frågor som inte hade vunnit lika stort stöd bland medlemmarna. Frågorna berörde asylsökande personers rätt till återförening och tillåtelse av

böneutrop från moskéer och orsakade en bredd av skilda åsikter inom partiet (Kristdemokraterna 2019a, s 20).

På central nivå var Kristdemokraterna emot att tillåta böneutrop och kände starkt för frågan i och med att det var en av frågorna som partiet drev under valrörelsen. Ebba Busch Thor gjorde uttalanden där hon var negativt inställd till böneutrop i Sverige. I mars 2018 intervjuades partiledaren av Ekot där hon sa att Kristdemokraterna var emot böneutrop eftersom de ansåg att det var orimligt med institutionaliserade religiösa förkunnanden över människors privata hem och bostäder. I samband med intervjun uppmanade partiledaren även kommunala företrädare för Kristdemokraterna runtom i landet att säga nej till böneutrop (Sveriges Radio, 2018). Det fick bland annat Kristdemokraterna i Karlskrona att svänga i böneutropsfrågan och uttrycka att de också ville se ett förbud mot böneutropen som då hade tillåtits sedan sex månader tillbaka i Karlskrona moské. Beslutet om att tillåta böneutrop hade dock gått igenom utan invändningar från Kristdemokraterna i Karlskrona. Frågan om böneutrop hade inte heller berörts under Kristdemokraternas senaste Riksting under 2017 och lyste även med sin frånvaro i partiets valmanifest. Det hade tidigare inte heller funnits några direktiv från partiet på central nivå kring åsikten om böneutrop vilket partiföreträdaren för Kristdemokraterna Karlskrona påpekade (Sveriges Radio, 2018).

I maj 2018 höll Ebba Busch Thor sitt "Tal till nationen" på SVT där partiledaren på nytt uttalade sig om böneutrop och menade på att dessa inte hörde hemma i Sverige och att det fanns risk för att böneutrop skulle leda till ett främjande av parallellsamhällen (SVT, 2018).

Trots att partiet drev frågan om böneutrop var det bland partimedlemmarna en del som var negativt inställda till att frågan togs upp i valrörelsen. De medlemmarna ansåg att det var onödigt att lyfta upp det som en valfråga och att det även kunde ha en splittrande effekt hos kärnväljargrupper som kunde se detta som ett hot mot ett utövande av den egna religionen (Kristdemokraterna 2019a, s 20).

Även frågan om flykting- och migrationspolitiken visade på att det fanns delade åsikter i frågan. Om rätten till familjeåterförening för asylsökande personer var majoriteten av partiets medlemmar positivt inställda till frågan. Däremot så var det också den frågan som flest medlemmar ogillade mest vilket väcker frågor kring vad partiet egentligen kände kring frågan. I juni 2018 skrev den kristdemokratiska kommunpolitikern i Uddevalla Jonas Sandwall en debattartikel i Expressen (2018) om förändringen han upplevde hade skett hos Kristdemokraterna. I artikeln beskrev han bland annat om en skiftande retorik som hade uppstått hos den kristdemokratiska ledningen. Sandwall menade på att partiet hade anammat en kallare och hårdare ton när det gällde flykting- och migrationspolitiken under valrörelsen. Samtidigt förflyttade sig partiet enligt Sandwall längre och längre ifrån en human flyktingpolitik där asylrätten inte respekterades fullt ut (Expressen 2018).

Den 28 juni 2018 publicerade SVT en artikel där samtliga riksdagspartier fick ta ställning till påståendet "Sverige ska ta emot färre flyktingar". På en central

nivå tyckte Kristdemokraterna att det var ett ”ganska bra förslag” att Sverige skulle ta emot färre flyktingar men på lokal nivå blev svaret något annat. På lokal nivå ansåg 72 procent av de tillfrågade kristdemokratiska företrädarna att det var ett ”ganska dåligt” eller ”mycket dåligt förslag” att deras kommun skulle ta emot färre flyktingar. Det visar på att det fanns en spricka mellan partiet på central nivå och de lokala partiföreträdarna. Partiet på lokal nivå ville ha en mjukare migrationspolitik som stämde bättre överens med den kristdemokratiska människovärdesprincipen och som de ansåg saknades på central nivå (SVT, 2018). Partiets ställningstagande på central nivå är intressant eftersom migrationsfrågan var uppe på agendan hos Kristdemokraterna under deras Riksting knappt ett år tidigare. Tonen i diskussionen och de politiska åtgärderna som diskuterades i relation till migrationsfrågan var då förhållandevis mild i jämförelse med hur det skulle låta under valrörelsen. I oktober 2017 föreslogs en motion om att Rikstinget skulle ge partistyrelsen i uppdrag att verka för en mer human migrationspolitik. Efter att Sverige under 2015 hade infört en restriktiv migrationspolitik ville partiet nu arbeta för en mjukare hållning. Det diskuterades i Rikstinget med ett särskilt fokus på att underlätta för familjer att återförenas med varandra och att de tillfälliga uppehållstillstånden med giltighetstid på 13 månader skulle ersättas av permanenta uppehållstillstånd (Kristdemokraterna 2017a, s 217).

Partidistriktet Örebro län ansåg att Kristdemokraterna i riksdagen redan arbetade för en mer human migrationspolitik. Bland annat genom att se till att uppehållstillstånden på 13 månader skulle utökas till tre år. Detsamma gällde frågan om familjeåterförening. Partiet ansågs redan arbeta med att förbättra möjligheterna för familjeåterförening. Partidistriktet Örebro ansåg därför att motionen redan var besvarad. Partidistriktet Dalarna menade att motionen var delvis besvarad eftersom distriktet redan ansåg Kristdemokraterna hade verkat för en human migrationspolitik och att det redan fanns ett stort utrymme för familjeåterförening. Permanenta uppehållstillstånd var inget som distriktet ville återinföra varpå distriktet föreslog att Rikstinget skulle avslå motionen om permanenta uppehållstillstånd. Även Jönköpings distrikt ansåg motionen om en mer human migrationspolitik vara besvarad. Distriktet för Värmland var det enda distriktet som ansåg att motionen om permanenta uppehållstillstånd för personer med flyktingstatus enligt Genèvekonventionen borde antas av Rikstinget (Kristdemokraterna 2017a, s 218). Partistyrelsen föreslog att motionen om en human migrationspolitik skulle anses vara besvarad men föreslog att Rikstinget skulle avslå förslaget om permanenta uppehållstillstånd (Kristdemokraterna 2017a, s 241).

4.1.3 Väljararenan

Valrörelsen 2018 skulle för Kristdemokraterna främst handla om den svenska välfärdspolitiken. Inför valet 2018 utgjorde sjukvården och äldreomsorgen de viktigaste valfrågorna för Kristdemokraterna men inför denna gång hamnade även trygghetsfrågan på agendan. I Kristdemokraternas valmanifest beskriver partiet att det fanns ett pågående välfärdssvek i Sverige och att det skedde specifikt mot samhällets mest utsatta grupper (Kristdemokraterna 2018a). Vidare beskriver partiet att de utlovar ett löfte om att Sverige ska kunna lita på välfärden igen om Kristdemokraterna tillsammans med Alliansen skulle få regera (Kristdemokraterna 2018a, inledning).

Kristdemokraternas satsning på sjukvården syntes tydligt bland annat genom de olika handlingsplanerna för svensk sjukvård som partiet hade publicerat på sin hemsida. Enligt Kristdemokraterna har det skett en positiv utveckling inom sjukvården fram till 2014 när Kristdemokraterna hade varit ansvariga för sjukvården. I rapporten *"Du ska kunna lita på sjukvården"* menar partiet på att det hade skett en avsevärd minskning av de långa vårdköerna under deras tid vid makten men den positiva utvecklingen hade stoppats som en följd av regeringsskiftet 2014 (Kristdemokraterna 2018a, s 2). Partiet menar på att trots att svensk hälso- och sjukvård håller hög klass så har förtroendet för den svenska sjukvården minskat och det finns samtidigt framtida utmaningar som måste bemötas. Partiet menade vidare på att det måste ske en reform inom sjukvården för att kunna gå framtidens utmaningar till mötes. De reformerna som Kristdemokraterna föreslog var bland annat att partiet ville se ett avskaffande av landstingen för att förstatliga vården. Utöver det ville partiet höja vårdpersonalens löner under sommarmånaderna när belastningen inom vården är som störst. I rapporten *"Har landstingen gjort sitt?"* beskriver partiet att ett förstatligande av sjukvården leder till en mer jämlik vård eftersom att det bland annat skulle innebära att det inte längre är vilken region en patient tillhör som avgör vilken vård patienten får. Partiet beskriver vidare att genom en förhöjning av löner under somrarna ska det motivera sjukvårdspersonalen till att inte lägga sin semester under de mest belastade perioderna. På så sätt minskar risken för långa vårdköer (Kristdemokraterna 2018a, s 2–3). Enligt partiet klarar inte landstingen av att hantera sjukvården eftersom de inte vet hur de ska nyttja de befintliga resurserna som finns. Det förklarar partiet i dokumentet *"Sjukdomsinsikt saknas"* (Kristdemokraterna 2018a, s 7). Avskaffandet av landstingen är ett genomgående tema i samtliga förslag och reformer som presenteras av Kristdemokraterna under valrörelsen. I Ebba Busch Thors tal i Almedalen 2018 framhöll hon också vikten av att reformera sjukvården. Enligt partiledaren är en plats för Kristdemokraterna i en alliansregering svaret för att kunna hantera utmaningarna inom sjukvården. Partiledaren markerar ytterligare att det är Kristdemokraterna som har den bästa sjukvårdspolitiken även bland allianspartierna genom att tillägga att Moderaternas sjukvårdspolitik inte heller är det Sverige behöver (Busch Thor, 2018a).

När det kommer till äldreomsorgen var Kristdemokraterna tydliga med att det hade skett misslyckanden även inom detta område. Sveriges åldrande befolkning måste kunna lita på den svenska välfärden men enligt partiet har de inte kunnat

göra det. Partiet förklarar bland annat i rapporten *”Bryt den ofrivilliga ensamheten”* att en omfattande platsbrist på äldreboenden har orsakat en rädsla för att utsättas för ensamhet bland de äldre och måste motverkas (Kristdemokraterna 2018a, s 6). Kristdemokraterna framhåller att de är partiet som ser till de äldres bästa och att de är rösten för de äldre i det svenska samhället. Ebba Busch Thor menar på att ingen annan än Kristdemokraterna tar de äldres situation på allvar och riktar kritik till delar av både högern och vänstern som enligt partiledaren inte gör tillräckligt (Busch Thor, 2018a). Under ett tal som hölls under Järvaveckan utanför Stockholm 2018, betonade partiledaren ytterligare en gång vikten av att det byggs tillräckligt med platser på äldreboenden. År 2026 skulle det saknas 32 000 platser inom äldreomsorgen men det planerades endast för att bygga en tredjedel av dessa (Busch Thor, 2018a). För äldreomsorgen planerade Kristdemokraterna ett flertal insatser som bland annat inkluderade ett förhöjt bostadstillägg, att avskaffa pensionsnärsskatten och införa en platsgaranti på äldreboenden vilket de förklarade i sitt valmanifest (Kristdemokraterna, 2018a). Partiet framhäver sig själva som det enda dugliga partiet även när det kom till äldreomsorgen. Under sitt tal i Almedalen frågade partiledaren om de trodde att Centerpartiets äldrepolitik var svaret på problemen precis som hon hade ifrågasatt Moderaternas sjukvårdspolitik. Busch Thor markerade således igen att Kristdemokraterna var det rätta alternativet.

Busch ställningstagande visade tydligt att äldreomsorgen hade en betydelsefull plats på Kristdemokraternas politiska agenda och att det var viktigt att nå ut till den äldre befolkningen som det enda partiet som visade en genuin omtanke för de äldre.

Sjukvården och äldreomsorgen är två frågor som Kristdemokraterna har ägnat sig åt under en längre tid. Under perioden 2006 - 2014 var Kristdemokraternas tidigare partiledare Göran Hägglund Sveriges socialminister och tog därmed över socialdepartementet som hade ansvaret för sjukvård- och omsorgsfrågor (Kristdemokraterna, u.å). Men inför valet 2018 valde Kristdemokraterna att inkludera trygghet som en av de viktigaste valfrågorna för partiet. Redan under Rikstinget som hölls under 2017 tog partiet tag i frågor gällande trygghet och rättsväsendet och där det lades fram ett flertal motioner kring frågan om trygghet, polisen samt brott och straff. I maj 2018 publicerade Kristdemokraterna handlingsplanen *“Återta utsatta områden genom nolltolerans mot brott”* på sin hemsida. I handlingsplanen skriver partiet att de vill se en nolltolerans mot brott och att det viktigaste sättet att uppnå detta på är att det behövs fler poliser, främst i utsatta områden (Kristdemokraterna 2018a, s 3). Kristdemokraterna menar vidare på att Sverige genomgår en poliskris och att det därför behöver anställas 10 000 fler poliser. Utöver detta behöver lönerna för poliserna höjas som en förebyggande åtgärd för att se till att de vill fortsätta vara en del av poliskåren. Att stärka den lokala polisverksamheten, fånga upp ungdomar som befinner sig i riskzonen för att hamna i kriminalitet samt att höja straffen för sexual- och våldsbrott är ytterligare förslag på åtgärder för att öka och säkra tryggheten i Sverige i partiets valmanifest (Kristdemokraterna, 2018a).

Det var med dessa tre frågor som Kristdemokraterna främst lovade att de skulle återupprätta den svenska välfärden om de skulle få vara med och bestämma i regeringsposition. Det partiet kunde erbjuda de svenska väljarna var en bättre sjukvård, en omtänksam äldreomsorg och ett tryggare samhälle med fler poliser.

I Kristdemokraternas valmanifest redogjordes det för vilka partiets viktigaste valfrågor var. Men det även andra frågor som skulle få en plats på Kristdemokraternas agenda. Frågor som berörde invandring, integration och migration fanns inte med i partiets valmanifest men ansågs av svenska väljare vara en av valets viktigaste frågor och uppmärksammades i media (Novus, 2020).

Ebba Busch Thor var tydligt emot böneutrop men hade diffusa åsikter kring mångkultur generellt. Det visade sig bland annat i Aftonbladets partiledardebatt där Busch Thor påpekade partiledaren att Sverige ska vara ett land med många kulturer men att mångkultur ändå inte var rätt väg att gå (SVT, 2018). Smålandsposten frågade riksdagspartierna om de förespråkar mångkultur. Samtliga riksdagspartier svarade "ja" på frågan förutom Sverigedemokraterna som svarade "nej" och Kristdemokraterna som ännu verkade tveksamma och svarade ett "nja" på frågan (Smålandsposten, 2018). Bortsett från att Kristdemokraterna var tydliga med vad de ville uppnå om de fick komma till makten var partiet också tydliga med att det var det högra blocket de ville tillhöra.

När Kristdemokraterna bildades 1964 i Stockholm ville partiet inte räkna sig som tillhörande något speciellt block, varken till höger eller till vänster. Vid tidpunkten för grundandet av partiet var ambitionen främst att se till att utöka det kristna inflytandet i politiken och i resten av landet (Olsson 2004, s 29). I dagsläget har detta försvunnit och det råder inga tvivel kring vilket block Kristdemokraterna vill tillhöra. Enligt Valforskningsprogrammet i Göteborg som har undersökt riksdagspartiernas positionering på höger-vänsterskalan är det tydligt att Kristdemokraterna i samband med varje val sedan 1979 har förflyttat sig långt ut till höger på höger-vänsterskalan (Oscarsson & Svensson 2020, s 24).

4.2 Väljarnas perspektiv

4.2.1 Den svenska väljarkåren

Redan i början av 2018 diskuterades det kring vilka frågor som svenska väljare skulle anse vara de viktigaste frågorna i valet. I opinionsundersökningarna som gjordes under månaderna innan valet var det främst fyra frågor som konkurrerade om toppen som viktigaste fråga. Sjukvård, invandring och integration, skola och utbildning samt lag och ordning var enligt svenska väljare de områden som de

önskade se partierna prioritera med undantag för veckan före valet då klimatet klättrade upp på toppen (Göteborgsposten, 2018).

Sjukvården är en fråga som har toppat prioriteringslistan sedan länge medan frågorna kring invandring och integration samt lag och ordning har rangordnats som mindre viktiga i tidigare val. I tidigare val har dessa frågor inte varit lika viktiga och har därför inte hamnat bland topp-fem viktigaste frågor. Det var först i samband med valet 2014 som frågan om invandring klättrade upp och hamnade på en fjärde plats (Oscarsson & Holmberg 2016, s 372).

Bakomliggande faktorer som kan ha lett till att frågan kring invandring klättrade upp kan vara en följd av att antalet asylsökande personer ökade stort under 2015 i jämförelse med 2014 (SCB). Det talades under perioden om att Sverige hade en flyktingkris i och med de människor som ankom till Sverige främst på grund av kriget i Syrien. Missnöjet kring situationen växte hos allmänheten som då ansåg att Sverige borde ta emot färre flyktingar (MSB, 2018).

Beträffande frågan kring lag och ordning som också blev en prioriterad kan sägas att 74 procent av de svenska väljarna ville se hårdare straff införas för brottslingar (Holmberg et al. 2020, s 105). Att lag och ordning klättrade upp på listan med valets viktigaste frågor kan bero på att antalet dödsskjutningar kopplat till grov organiserad brottslighet hade ökat och därmed uppmärksammats i medier. Under 2016 hade det inträffat 25 skjutningar varav sju personer hade avlidit. I september 2018 uppgick antalet 222 skjutningar varav 34 personer hade avlidit. Det hade alltså på knappt två år skett en tydlig ökning av antalet skjutningar i Sverige (Polisen, 2016/2018). De olika frågorna som enligt opinionsmätningarna ansågs vara viktigast för den svenska väljarkåren. Svenska väljare röstar fortfarande i stor utsträckning enligt den politiska höger-vänsterskalan. Sambandet mellan ideologiska åsikter och vilket parti väljare bestämmer sig för att lägga sin röst på har varit stark ända sedan 1880-talet (Oscarsson & Holmberg 2016, s 205). Två av de största och viktigaste skälen till att väljarna valde att rösta på ett parti var för att väljaren ansåg att partiet hade en bra politisk ideologi samt att partiet hade ett bra program för framtiden (Evertsson & Sörebro 2019, s 2).

I valet 2018 lyckades de rödgröna partierna vinna fler röster än Alliansen trots att en övervägande del av svenska väljare placerar sig själva till höger på den politiska höger-vänsterskalan. Samtidigt har andelen övertygade partianhängare har minskat. I och med att fler svenska väljare står till höger på höger-vänsterskalan var en alliansregering bestående av Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet samt Liberalerna mest efterfrågad av väljarna ju närmare valet 2018 kom. En sådan koalitionsregering önskades av 10,9 procent av väljarkåren följt av en önskeregering bestående av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet vilket 6,3 procent av väljarkåren efterfrågade (Falk & Oscarsson 2018, s 4).

Under valrörelser dyker emellanåt frågan om sakfrågeägarskap upp. Det är en viktig faktor som har en avgörande betydelse för väljarna. Sakfrågeägarskap visar vilket parti väljarna anser har bäst politik inom en viss sakfråga och som stämmer bäst överens med den egna uppfattningen. Vilket parti har den bästa politiken när

det kommer till sjukvården? Vilket parti har bäst politik när det kommer till ekonomin? Detta kan ha en stor betydelse i ett val eftersom partierna gynnas eller missgynnas beroende på vilka frågor som anses vara viktiga under en valrörelse och om de har något sakfrågeägarskap i någon av dem (Martinsson 2018, s 60). Ett partis valframgångar, eller valförluster, kan förklaras med att väljarna har ett större förtroende för vissa partier när det gäller vissa frågor som diskuteras i en valrörelse (Holmberg & Oscarsson 2004, s 104).

I samband med valet genomförde Sveriges Television (SVT) sin stora vallokalsundersökning, VALU, där SVT hade sammanställt väljarnas åsikter kring partiernas sakfrågeägarskap i valets viktigaste frågor. Partiet som ansågs äga frågan om sjukvården var Socialdemokraterna. 28 procent av väljarna ansåg att partiet hade den bästa politiken och partiet var ensamma om att ha en större andel av väljarnas röst i den frågan. Kristdemokraterna ansågs av väljarna ha den bästa sjukvårdspolitikerna efter Socialdemokraterna med 14 procent. Kristdemokraterna hamnar således på andra plats gällande sakfrågeägarskap av sjukvården och har enligt väljarna den bästa politiken för sjukvården av allianspartierna samt Sverigedemokraterna. När det gäller lag och ordning samt invandring och flyktingar var det Moderaterna respektive Sverigedemokraterna som ägde frågorna. Inom båda frågorna var det Socialdemokraterna som var den närmaste konkurrenten och ligger inte många procent från sakfrågeägarna (Holmberg et al. 2020, s 82).

4.2.2 Den kristdemokratiska väljarkåren

Kristdemokraternas väljare har länge haft den äldsta väljarkåren bland samtliga partier. Däremot har skillnaderna mellan Kristdemokraternas väljare och den svenska väljarkåren i sin helhet minskat vilket det gjorde redan 2014 (Oscarsson & Holmberg 2013, s 131). Även om skillnaderna i förhållande till åldern mellan kristdemokratiska väljare och den svenska väljarkåren i stort har gått ner utgör personer över 60 år omkring 39 procent av Kristdemokraternas väljare (Oscarsson & Holmberg 2016, 118).

När Kristdemokraterna grundades 1964 framgick det inte om partiet identifierade sig med den politiska högern, mitten eller vänster. Helst ville partiet inte låta sig definieras men med tiden har det förändrats. Sedan 1991, när partiet bildade regering tillsammans med Centerpartiet, har Kristdemokraternas väljare flyttat sig längre ut till höger på vänster-högerskalan. 1991 skulle 56 procent av partiets väljare ha placerat sig till höger på vänster-högerskalan. Valet 2018 hade den siffran gått upp till 76 procent (Holmberg et al 2020, s 86).

Inför valet 2018 var den viktigaste valfrågan sjukvården för Kristdemokraternas väljare i likhet med den övriga väljarkåren och blev således

rangordnad högst upp. Det var även den frågan som hade störst betydelse för de kristdemokratiska väljarna när de bestämde sig för vilket parti de skulle rösta på (Holmberg et al. 2020, s 81).

Utöver frågan om sjukvården var det skola och utbildning som knep andraplatsen bland de viktigaste frågorna medan lag och ordning knep tredjeplatsen efter valavgörandet 2018 (Kristdemokraterna 2019a, s 6). Frågan om invandring och migration utgjorde en viktig valfråga. Det var dock ingen fråga där Kristdemokraterna lyckades nå ut till väljarna. Enligt valutvärderingen ledde partiets otydliga hållning kring invandring till att de potentiella väljarna valde att lägga sin röst på partier med en tydligare linje. Partiets potentiella väljare försvann främst till Sverigedemokraterna och Moderaterna (Kristdemokraterna 2019a, s 16).

Flera av Kristdemokraternas väljare hade inte hunnit bestämma sig för vilket parti de skulle rösta på förrän valdagen verkligen började närma sig. Över hälften av partiets väljare, 54 procent, beslutade sig för att rösta på Kristdemokraterna den sista veckan före valet eller på självaste valdagen. Av samtliga partier var det Kristdemokraterna som hade den största andel väljare som beslutade sig så sent (Kristdemokraterna 2019a, s 6).

Den svenska väljarkåren önskade se en koalitionsregering mellan de fyra allianspartierna i samband med valet. Det ansåg även Kristdemokraternas väljare som enligt partiets egen valutvärdering 2018 visade ett stort stöd för en alliansregering. Däremot kunde de väljare som övervägde att rösta på Kristdemokraterna tänka sig se partiet samarbeta med ytterligare ett parti utöver allianspartierna (Kristdemokraterna 2019a, s 5).

Enligt en undersökning som publicerades den 3 september 2018 av Inizio/Aftonbladet ställdes frågan om huruvida Alliansväljarna kunde tänka sig ett samarbete med Sverigedemokraterna. Undersökningen visade att Alliansens väljare var positivt inställda till ett samarbete som skulle innebära att få stöd av Sverigedemokraterna. Men det var i synnerhet Kristdemokraternas väljare som vara allra mest positiva. Majoriteten av Kristdemokraternas väljare, 72 procent, önskade se ett sådant samarbete om Alliansen hamnade i regeringsställning. De föredrog även denna koalition över ett blocköverskridande samarbete mellan Alliansen och Socialdemokraterna vilket det också frågades om i undersökningen (Aftonbladet/Inizio, 2018).

I valutvärderingen framgick det att det endast var få Kristdemokratiska väljare som ville ingå i en regering med Sverigedemokraterna. Däremot ville en större del av väljarna se ett samarbete med Sverigedemokraterna för att få igenom den egna politiken (Kristdemokraterna 2019a, s 5).

5 Diskussion och slutsats

På den *parlamentariska arenan* har ett parti som målsättning att påverka beslutsfattandet i parlamentet i enlighet med sin egen politik och i en så stor omfattning som möjligt. Kristdemokraterna ville se en förändring i Sverige och ett regeringsskifte men var medvetna om att de inte skulle klara av det på egen hand. För att förbättra sina chanser kan ett parti välja att ingå i en koalition med ett eller flera andra partier vilket är det Kristdemokraterna har gjort. Inför valet 2018 rådde det inga tvivel kring att Kristdemokraterna ville fortsätta samarbeta med Alliansen. Att Kristdemokraterna hade gemensamma men även egna framträdanden där de framhöll vikten av en alliansregering visar på hur de agerar strategiskt på den parlamentariska arenan. Strävan efter att ingå i en koalition med de övriga partierna visar sig tydligt bland annat genom att ta fram en gemensam reformagenda med Alliansen. Sjöblom framhåller förmågan att kunna samarbeta och kompromissa som en viktig del när ett parti ingår i en koalition. Kristdemokraterna visar att de är villiga att samarbeta men även kompromissa. Det visar sig bland annat genom Alliansens reformagenda där samtliga partier har kommit överens om vilka frågor de vill driva och hur de ska satsa på dem. En viktig detalj här är att Kristdemokraterna vill som enda alliansparti förstatliga sjukvården. Ett förstatligande av sjukvården är däremot ingenting som nämns i reformagendan. Det visar att Kristdemokraterna har kompromissat på den punkten då de i sitt eget valmanifest fortfarande talar starkt för ett förstatligande av sjukvården. Genom att kompromissa med en av partiets viktigaste frågor visar det hur Kristdemokraterna värdesätter sitt samarbete med Alliansen. Kristdemokraterna vet att samarbetet parlamentariskt sett är fördelaktigt för partiet. När det kommer till ett samarbete med Sverigedemokraterna var Ebba Busch Thor och partiet inte emot idén om att få Sverigedemokraternas stöd för att släppa fram en alliansregering. På denna punkt mötte Kristdemokraterna sina väljares efterfrågan av en alliansregering med stöd av Sverigedemokraterna.

På den *partiinterna arenan* lyckades egentligen Kristdemokraterna till största del att upprätthålla en intern sammanhållning. Undantaget var den interna debatten gällande invandring, integration och migration som uppmärksammades i framförallt media. Den öppna kritiken gentemot den centrala partiledningen visar på avsaknaden av stöd som partiledningen hade bland sina partiföreträdare på främst lokal nivå. Vad de kristdemokratiska kritikerna menade på var att de inte längre kände igen sig i den hårda politiska retoriken som Kristdemokraterna förde fram under valrörelsen och att de ville gå tillbaka till den enligt dem "stabila, humana grund som de alltid har stått på." Enligt Sjöblom är detta en konsekvens av när ett parti försöker förnya sin politik. Det leder till att vissa partimedlemmar inte längre känner igen sig i partiets politik och förlorar känslan av tillhörighet.

Att partiet har väljer att avvika från den traditionella linjen för att anamma en annan, ny linje leder därför till höjda röster och protester kring reformerna. I Kristdemokraternas fall visar det sig när de lokala partiföreträdarna inte längre känner igen sig i den kristdemokratiska politiken som förs. En sådan intern konflikt kan få en effekt på väljararenan. Sjöblom menar på att ett parti som visar på intern konflikt när det gäller vissa politiska frågor kan leda till att partiets trovärdighet sjunker i väljarnas ögon och att det även blir svårt för väljarna att veta vad partiet faktiskt står för.

På *väljararenan* har ett parti som mål att maximera antalet röster i ett val. För att lyckas med detta behöver partiet se till att de vinner stöd i de sakfrågorna som väljarna anser vara viktiga. Inför valet 2018 var Kristdemokraternas primära valfrågor sjukvården, äldreomsorgen samt lag och ordning. Bland Kristdemokraternas väljare finns det en högre andel personer över 60 år i jämförelse med övriga partier. Genom att ha äldreomsorg som en valfråga visar det att Kristdemokraterna riktar sig till sina kärnväljare vilket partiet också markerar när de kallar sig för de "äldres röst". Även frågan om sjukvård visar att Kristdemokraterna riktar sig till sina kärnväljare då sjukvården länge har varit en fråga för partiet, inte minst när de ansvarade för socialdepartementet under mandatperioderna 2006 och 2010. Men det var inte bara kärnväljarna som tilltalades av Kristdemokraternas sjukvårdspolitik. Den övriga väljarkåren ansåg att Kristdemokraterna hade den bästa sjukvårdspolitik efter Socialdemokraterna. Att sjukvården var valets viktigaste frågade gynnade Kristdemokraterna som visade väljarna att de kunde möta deras efterfrågan. Det ledde till framgång på den punkten vilket visade sig genom att Kristdemokraterna tog andraplatsen. Kristdemokraterna fick således ut sitt budskap om sjukvården till allmänheten som visade sig mottagliga för det och vann stöd i den sakfrågan som ansågs vara viktigast av väljarna.

Lag och ordning var inte en lika välbekant valfråga för Kristdemokraterna men trots detta var det en fråga som rangordnades högt av kristdemokratiska väljare. Även den övriga väljarkåren ansåg lag och ordning vara en viktig fråga inför valet vilket borde ha gynnat Kristdemokraterna. Dessvärre gynnades partiet inte av det vilket uppdagades i valutvärderingen. Enligt valutvärderingen hade partiet inte väljarnas förtroende i frågan vilket förmodligen var en följd av att Moderaterna, Sverigedemokraterna och Socialdemokraterna redan ägde den frågan och ansågs ha den bästa politiken enligt väljarna. På den punkten lyckades inte partiet möta väljarnas efterfråga.

Invandring, integration och migration hamnade stundtals på första plats som viktigaste valfråga och blev ett ämne som Kristdemokraterna också uppmärksammade. Att partiet uttalade sig vid några tillfällen kring frågan kan tolkas som ett försök att nå potentiella väljare. Men istället för att vinna väljarnas förtroende i den frågan visade det sig istället bli något som skulle orsaka en spricka i partiet. Som det har nämnts tidigare kan ett partis agerande på en arena leda till en negativ effekt på en annan arena. I Kristdemokraternas fall visar sig den partiinterna konflikten få en effekt på väljararenan. Partiets budskap kring

frågan om vad som egentligen gäller har inte gjorts tillräckligt tydligt och leder till att väljarna inte förstår vad partiet egentligen står för. Kristdemokraterna kunde således inte erbjuda det väljarna efterfrågade i frågan kring invandring och migration.

En övervägande del av de svenska väljarna placerar sig till höger på den politiska höger-vänsterskalan. Utöver det så efterfrågade den svenska väljarkåren helst en alliansregering vilket endast var möjligt om Kristdemokraterna ingick. Det nyttjade partiet till sin fördel. Marie Demker (2015) skriver att sedan Kristdemokraterna gick med i Alliansen 2004 har partiet positionerat sig längre högerut på den politiska skalan vilket har gynnat partiet i tidigare val. Det visar hur Kristdemokraterna redan då insåg att det var ett klokt strategiskt drag som därför borde upprätthållas i valet 2018. Partiet fortsatte att agera strategiskt på den parlamentariska arenan vilket även gynnade de på väljararenan eftersom de kunde erbjuda det väljarkåren efterfrågade om en alliansregering. Genom sina framträdanden med Alliansen, den gemensamma reformagendan och att de under sina egna framträdanden talade starkt för en borgerlig regering visade Kristdemokraterna för väljarna att de kunde möta deras efterfrågan.

6 Avslut och framtida forskning

Uppsatsen har visat hur Kristdemokraterna strategiskt agerade på Gunnar Sjöbloms tre arenor och huruvida Kristdemokraterna kunde erbjuda det väljarna efterfrågade inför riksdagsvalet 2018. Uppsatsen hade för avsikt att undersöka de bakomliggande orsakerna för att förklara vad Kristdemokraternas valresultat berodde på. Analysen visar att det var agerandet på väljararenan och den parlamentariska arenan som Kristdemokraterna kunde möta väljarnas efterfråga. För att få ett bredare perspektiv av Kristdemokraternas valframgångar är ett förslag för framtida forskning att med hjälp av andra teorier undersöka fallet. Det skulle exempelvis kunna vara en teori som belyser och analyserar partiledarens betydelse för ett partis framgångar eller förluster. Det är även av intresse att studera andra partier och undersöka hur de har agerat på de tre arenorna men även att inkludera väljarnas efterfrågan.

7 Referenser

- Alliansen, 2018. *Alliansens reformagenda för Sverige*.
<https://www.alliansen.se/wp-content/uploads/2018/08/Alliansen-reformagenda-val-2018.pdf> (Hämtad 2020-12-21)
- Attefall Hjorth, Cecilia. 2004. *Partiet som lyfte - 40 år med svensk kristdemokrati, 1964 - 2004*. Stockholm: Samhällsgemenskaps Förlag AB
- Bryman, Alan. 2008. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Oxford University Press
- Busch Thor, Ebba. 2018a. Tal, Almedalen, 2018-07-06.
https://kristdemokraterna.se/valfarden_i_fokus_i_ebba_busch_thors_tal_i_almedalen_2018/
(Hämtad 2020-12-22)
- Busch Thor, Ebba. 2018a. Tal, Järvaveckan, 2018-06-12.
<https://kristdemokraterna.se/sta-upp-for-kvinnors-frihet-och-trygghet/>
(Hämtad 2020-12-22)
- Carl Moberg, 2018. Invandring nedputtat – ny fråga viktigast för väljarna. *Göteborgs-Posten*. 2018-09-05.
<https://www.gp.se/nyheter/g%C3%B6teborg/invandring-nedputtat-ny-fr%C3%A5ga-viktigast-f%C3%B6r-v%C3%A4ljarna-1.8075380>
(Hämtad 2020-12-29)
- Demker, Marie. 2015. *Kristdemokraterna: Bäst när det gäller - men hur länge?* Statsvetenskaplig tidskrift. Vol 117. Nr 2. s 246 - 259.
<https://journals.lub.lu.se/st/article/view/12927/11564>
- Demoskop u.å, *Väljarbarometern* <https://demoskop.se/valjarbarometern/>
(Hämtad 2020-12-22)
- Downs, Anthony. 1957. *An economic Theory of Democracy*. Boston: Addison-Wesley Publishing
- Ekström, Anna. 2018. Inget SD-samarbete - ens på sikt. *Göteborgs-Posten*, 2018-08-30.
<https://www.gp.se/nyheter/sverige/inget-sd-samarbete-ens-p%C3%A5-sikt-1.7966933> (Hämtad 2020-12-10)

- Eriksson, Mats. 2018. Ebba Busch Thor: Säg nej till böneutrop. *Sveriges Radio*, 2018-03-15. <https://sverigesradio.se/artikel/6907360>
(Hämtad 2020-12-23)
- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Towns, Ann; Wängnerud, Lena. 2017. *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5. uppl.
- Evans, Jocelyn. 2004. *Voters & voting*. London: SAGE.
- Evertsson, Kajsa & Sörebro, Maja 2019. *Väljarnas viktigaste skäl för röstning 1988 – 2018*.
Rapport 2019:3 från Valforskningsprogrammet Göteborg. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
<https://www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/rapporter>
- Falk, Elisabeth & Oscarsson, Henrik 2018. *Väljarnas önskeregeringar 2018*.
Rapport 2018:9 från Valforskningsprogrammet Göteborg. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
<https://www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/rapporter>
- Gerring, John. 2004. *What is a cse study and what is it good for?* The American Political Science Review. Vol. 98, Nr. 2 s 341-354 (14 sidor)
American Political Science Association. <https://www.jstor.org/stable/4145316>
(Hämtad 2020-11-24)
- Göteborgs Universitet, SOM-institutet. 2019. *Storm och stiltje*. SOM-antologi nr 74, den nationella SOM-undersökningen
<https://www.gu.se/som-institutet/storm-och-stiltje>
- Håkansson, Anders. 2005. "Vad styr partiernas agerande" s- 61- 106 i Politiska partier. Erlingsson, Gissur; Håkansson, Anders; Johansson, Karl-Magnus; Mattson, Ingvar. Lund: Studentlitteratur
- Hinnfors, Jonas & Sundström Rosén, Malena. 2015. *Ett val, tre arenor, åtta partier - en partianalys av riksdagsvalet 2014*. Statsvetenskaplig tidskrift. Vol 117. Nr 2. s 122 - 135. <https://journals.lub.lu.se/st/issue/view/1980>
- Holmberg, Sören; Näsman, Per; Oscarsson, Henrik; Gudmundson, Kajsa, 2020. *Lyssna på väljarna*. Stockholm.

- Jeppsson, Jonathan, 2018. Alliansens väljare vill regera med stöd av SD. *Aftonbladet* (<https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/dd1dbj/alliansens-valjare-vill-regera-med-stod-av-sd>)
Publicerad 2018-09-03. Uppdaterad 2010-09-04. (Hämtad 2020-12-31)
- Kerstin Haggren, 2018. Förespråkar ditt parti ett mångkulturellt samhälle? *Smålandsposten*. 2018-08-28. <https://www.smp.se/nyheter/foresprakarditt-parti-ett-mangkulturellt-samhalle/>
(Hämtad 2020-12-30)
- Kristdemokraterna, 2018. Rapport - *Bryt den ofrivilliga ensamheten*.
<https://kristdemokraterna.se/var-politik/dokument-och-rapporter/>
(Hämtad 2020-12-27)
- Kristdemokraterna, 2018. Rapport - *Du ska kunna lita på sjukvården*.
<https://kristdemokraterna.se/var-politik/dokument-och-rapporter/>
(Hämtad 2020-12-27)
- Kristdemokraterna, 2018. Rapport - *Har landstingen gjort sitt? Reformen och förslag för en tydligare nationell styrning av hälso- och sjukvården*.
<https://kristdemokraterna.se/var-politik/dokument-och-rapporter/>
(Hämtad 2020-12-27)
- Kristdemokraterna, 2018. Rapport - *Sjukdomsinsikt saknas - läget i svensk sjukvård - ett välfärdssvek*. <https://kristdemokraterna.se/var-politik/dokument-och-rapporter/>
(Hämtad 2020-12-28)
- Kristdemokraterna, 2018. Rapport - *Återta utsatta områden genom nolltolerans mot brott*.
<https://kristdemokraterna.se/var-politik/dokument-och-rapporter/>
(Hämtad 2020-12-26)
- Kristdemokraterna, 2017. Riksting 2017.
https://www.kd.nu/kd_rikstingshandlingar_2017.pdf
(Hämtad 2020-12-22)
- Kristdemokraterna, 2018. Valmanifest - *Du ska kunna lita på Sverige*.
<https://kristdemokraterna.se/valmanifest-du-ska-kunna-lita-pa-sverige/>
(Hämtad 2020-12-28)
- Kristdemokraterna, 2019. *Kristdemokraternas valutvärdering av succévalet 2018*.
<https://kristdemokraterna.se/kristdemokraternas-valutvardering-av-succevalet-2018/>
(Hämtad 2020-11-19)

- Mittuniversitetet, 2018. Snabbtänkt - *Reflektioner från valet 2018 av ledande forskare*. <https://www.miun.se/snabbtankt>
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2017. *Flyktingkrisen 2015: Mediernas bevakning och allmänhetens åsikter*.
<https://www.msb.se/sv/publikationer/flyktingkrisen-2015--mediernas-bevakning-och-allmanhetens-asikter/> (Hämtad 2021-01-01)
- Novus, 2018. *Översikt Kristdemokraterna*.
<https://novus.se/novus-svensk-valjaropinion/valjarforstaelse/partiernas-sympatisorer/oversikt-2018/kristdemokraterna-2018/>
(Hämtad 2020-12-29)
- Olsson, Bernt. 2004. *Upprinnelsen - om Kristdemokraternas första tid i Sverige*. Stockholm: Samhällsgemenskaps Förlag
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören. 2016. *Svenska väljare*. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören 2004. *Väljare - Svenskt väljarbete under 50 år*. Mölnlycke: Elanders Infologistics Väst.
- Oscarsson, Henrik & Svensson, Richard 2020. *Partiernas vänster-högerpositioner 1979 - 2019*. Rapport 2020:6, från Valforskningsprogrammet Göteborg. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
<https://www.gu.se/valforskningsprogrammet/var-forskning/rapporter>
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören 2013. *Nya svenska väljare*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Polisen, 2016/2018. *Sprängningar och skjutningar - polisens arbete*
<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/sprangningar-och-skjutningar/>
(Hämtad 2021-01-01)
- Sandwall, Jonas. 2018. Så svek KD:s ledning sina ideal, väljare och eldsjälur.
Expressen Debatt. 2018-06-06. <https://www.expressen.se/debatt/-sa-svek-kd-sina-ideal-valjare-och-eldsjalar/>
(Hämtad 2020-12-26)
- Sjöblom, Gunnar. 1968. *Party strategies in a Multiparty System*. Lund: Studentlitteratur.

Statistiska centralbyrån, 2016. *Det stora antalet asylsökande under 2015 ökade inte flyktinginvandringen nämnvärt.*

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/asylsokande-grund-for-bosattning-utlandsk-bakgrund-medborgarskapsbyten-adoptioner-hushallsstatistik-och-medellivslangder-2015/>

(Hämtad 2021-01-01)

Statistiska centralbyrån 2018, *Partisymptiundersökningen maj 2018*

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/partisymptier/partisymptiundersokningen-psu/pong/statistiknyhet/partisymptiundersokningen-psu-i-maj-2018---val-idag/> (Hämtad 2020-12-27)

Statistiska centralbyrån 2020, *Valdeltagande i Sverige*

<https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/valdeltagande-i-sverige/> (Hämtad 2020-12-28)

Sveriges Radio/P4 Blekinge, 2018. Nu vill KD i Karlskrona förbjuda böneutrop. *Sveriges Radio*, 2018-03-15. <https://sverigesradio.se/artikel/6907871>

(Hämtad 2020-12-23)

Sveriges Television. Ebba Busch Thor (KD): Böneutrop riskerar underlätta för dem som vill skapa parallellsamhällen. *Sveriges Television*, 2018-05-21. Uppdaterad 2019-10-23

<https://www.svt.se/nyheter/ebba-busch-thor-kd-boneutrop-riskerar-underlatta-for-de-som-vill-skapa-parallellsamhallen>

(Hämtad 2020-12-23)

Sveriges Television. 2018. Flyktingfrågan splittrar partierna – kommunala företrädare vill se generösare linje. *Sveriges Television*. 2018-06-28

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/flyktingfragan-splittrar-partierna-har-svangt-kraftigt-sedan-forra-valet>

Sveriges Television, 2018. KD-ledaren: ”Mångkulturalism inte rätt väg” *Sveriges Television*. 2018-08-27.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kd-ledaren-mangkulturalism-inte-ratt-vag>

SVT VALU, 2018. *Väljarnas viktigaste frågor*. VALU. 2018-09-09

<https://www.svt.se/special/valu2018-valjarnas-viktigaste-fragor/>

(Hämtad 2020-12-29)

Teorell, Jan & Svensson, Torsten. 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber

Valmyndigheten 2019, *Valresultat*

<https://www.val.se/valresultat/riksdag-region-och-kommun/2014/valresultat.html>

(Hämtad 2020-12-22)